

STUURGROEP TOEKOMSTIG BELEID PROT. GEM. ENSCHEDE (PGE)

2^e notitie stuurgroep met definitieve conclusies en aanbevelingen

Introductie

De planning en werkwijze van de stuurgroep omvat een drietal stappen:

- een 1^e gespreksronde met voorlopige conclusies en vragen (zie de 1^e notitie van de stuurgroep)
- een 2^e gespreksronde met definitieve conclusies en aanbevelingen, verwoord in deze 2^e notitie
- een 3^e gespreksronde met definitieve voorstellen.

Deze 2^e notitie kan niet gelezen worden zonder kennis te nemen van de 1^e notitie.

De inhoud van deze 2^e notitie is mede tot stand gekomen op basis van de 12 binnengekomen reacties vanuit de kerkenraden, colleges en het GPO.

Samenvatting

De rode draad in deze notitie is om bij het toekomstig beleid van de PGE ervan uit te gaan dat geloven in Enschede nog steeds de moeite waard is. Stedelijke en wijkpresentie zijn beide van belang en dat komt ook tot uiting in de keuze van de kerkgebouwen. Het bestuur van de kerk dient gecentraliseerd te worden (1 kerkenraad), maar de planning en uitvoering van taken dient gedecentraliseerd te worden (taakgroepen en wijkraden).

Bij dit alles is het goed te onderkennen dat we een kentering der tijden meemaken: oude antwoorden en vormen zijn niet langer toereikend: 'xgooi het eens over een andere boeg'.

Conclusies

1. De vraag in de 1^e notitie of er in Enschede voldoende draagvlak is voor nieuwe beleidskeuzes, wordt op verschillende wijze beantwoord. Het besef dat veranderingen nodig zijn wordt wel herkend, maar niet altijd erkend. De situatie van de PGE wordt gemaskeerd doordat er gelukkig nog veel vitaliteit is in de meeste wijken, waarbij er dan minder besef is voor zoiets als 'het kan zoveel beter' en 'toekomstbestendig'. De wijkbelangen en de toekomst van de PGE als geheel staan soms op gespannen voet met elkaar.
2. De vraag om vanuit een visie op het gemeente-zijn na te denken over de organisatie en de inzet van middelen, wordt door alle gesprekspartners gedeeld. Het is echter nog niet zo eenvoudig om te komen tot een gezamenlijke visie. Daarbij heeft de stuurgroep dankbaar gebruik gemaakt van de suggesties van het GPO inzake missie en visie.
3. De PGE richt zich op meerdere doelgroepen, maar in een aantal reacties wordt er nadrukkelijk op gewezen dat de trouwe kerkgangers met grote (financiële) betrokkenheid van groot belang zijn voor de toekomst. Het is ook niet gemakkelijk om de getallen waarmee gewerkt moet worden op juiste waarde te schatten. De PGE heeft zo'n 10.000 leden, waarvan 3.000 administratieve leden. Van de 7.000 doop- en belijdende leden dragen 3.000 leden bij aan de inkomsten en gemiddeld zijn er per zondag zo'n 700 kerkgangers (10% van het ledental).
4. Het belang van een goede relatie tussen kerk en samenleving wordt door bijna alle gesprekspartners onderkend, maar toch is er een duidelijk spanningsveld tussen intern en extern denken/handelen. De gerichtheid op de eigen gemeente is soms toch net iets belangrijker dan kerk-zijn in deze samenleving.
5. De stelling dat de PGE op te grote voet leeft en op korte termijn een kleiner maatpak zal moeten aantrekken wordt zeker onderschreven, maar de reacties kenmerken zich ook door verlegenheid, terughoudendheid en vaagheid.
6. Er is veel draagvlak voor het principe van centralisatie en decentralisatie in de organisatie. Dat betekent dat er begrip is voor een nieuwe structuur met één bestuur. Het is nodig om vaart te maken met een nieuw bestuurlijk elan: zo kan het niet langer.
7. Tevens is er instemming met de geformuleerde kerntaken, de basistaken van een wijkgemeente en de PGE als geheel. Het werken met projecten wordt over het algemeen positief benaderd, maar vraagt wel om verduidelijking en nadere invulling. Er is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het studentenpastoraat en het pastoraat in verzorgingstehuizen.
8. Er is een meerderheid om uit te gaan van 4 wijken die parallel lopen met de stadsdelen van de burgerlijke gemeente.
9. De verlegenheid, terughoudendheid en vaagheid komt het meest tot uiting bij de thematiek keuze kerkgebouwen. De stuurgroep voelt zich uitgedaagd om zelf met aanbevelingen te komen.
10. De ontwikkeling van het GPO om een werkteam te worden wordt toegejuicht, maar de predikant als wijkpastor mag niet uit het beeld verdwijnen. Tevens is er aandacht gevraagd voor de kerk als vrijwilligersorganisatie en dat betekent dat de rol van vrijwilliger in de nieuwe organisatie verder uitgewerkt moet worden.

11. Aarzelend positieve reacties zijn er op de vraag of een gedeelte van het vermogen besteed moet worden aan het invoeren en begeleiden van veranderingen. Er wordt om uitwerking en concretisering gevraagd. Tevens wordt gevraagd welke rol het GPO hierin kan spelen. Deze conclusies hebben in de stuurgroep geleid tot de nu volgende aanbevelingen. Nadrukkelijk dient gesteld te worden dat het hier om hoofdlijnen gaat. Als we het eens kunnen worden over deze piketpaaltjes, dan volgt de uitwerking wet bij het nadenken over de implementatie. Natuurlijk zullen er veel vragen blijven, maar we moeten het eerst eens worden over de grote lijnen.

Aanbevelingen

1. Missie en visie

De PGE heeft een duidelijke missie, op basis van een breed geformuleerde en geaccepteerde visie op kerk-zijn in Enschede (zie 1^e notitie). Deze missie wordt geduid in het volgende visitekaartje (mission-statement): **GELOVEN IN ENSCHEDE!** Hierbij gaat het om twee aandachtspunten die nauw met elkaar verbonden zijn:

geloven is goed voor Enschede en de kerkelijke traditie heeft de stad veel te bieden geloven heeft de context van de stad nodig, want de straat is goed voor de kerk. In het hieruit voortvloeiende beleid staan 2 punten centraal:

- zichtbare aanwezigheid in het centrum van Enschede in oecumenische samenwerking (grote stadsproblematiek, relatie kerk - cultuur, diaconaat)
- zichtbare aanwezigheid in de stadsdelen van Enschede (pastoraat, gemeenschapsvorming).

Deze missie en visie dient bepalend te zijn bij de verdere keuzes.

2. Doelgroepen

Bovengenoemde missie en visie heeft tot gevolg dat er meerdere partners en doelgroepen in het geding zijn. Het gaat hierbij om de samenwerking met andere kerken (Raad van Kerken, RK), de burgerlijke overheid en maatschappelijke organisaties. De PGE richt zich niet alleen op trouwe kerkgangers, maar ook op incidenteel betrokkenen en (toevallige) passanten. Het gaat dus niet alleen om de eigen kerkdiensten, maar ook om een professionele website, open leerhuizen en een (letterlijk) open kerkgebouw in het hart van de stad. Essentieel is de betrokkenheid bij cultuur en samenleving.

3. Kerntaken

De twee genoemde brandpunten 'm het beleid lekten tot de volgende kerntaken:

1. liturgie en eredienst
2. (wereld)diaconaat
Cbidden en onder mensen het goede doen' (Bonhoeffer)
3. oecumene
4. vorming en toerusting
5. wijkpastoraat (omzien naar elkaar en anderen)
6. pastoraat voor specifieke doelgroepen: jongeren, studenten, ouderen, verzorgingstehuizen
7. communicatie en presentie
8. financiën en beheer.

Bij de uitwerking van de kerntaken dient onderscheid gemaakt te worden tussen basistaken en het werken met projecten. Basistaken vragen per definitie altijd de aandacht, waarbij het werken met een jaarplanning de voorkeur verdient. Projecten worden nadrukkelijk voor een bepaalde tijd aangegaan en zijn ook beperkt in omvang. Projectmatig werken bevordert de flexibiliteit van een organisatie en verdient daarom nadrukkelijk de aandacht.

Projecten anno 2007 zijn:

0.4 voor het citypastoraat

0.4 voor het diaconaat

0.7 voor het jeugdwerk voor een periode van 3 jaar met landelijke ondersteuning, waarbij de financiering voor rekening van Enschede komt

0.5 voor het studentenpastoraat voor een periode van 2 jaar met landelijke ondersteuning, ook wat betreft de Financiën

....voor pastoraat in verzorgingstehuizen (externe financiering)

4. De inrichting van de organisatie

Hierbij worden de volgende keuzes voorgesteld:

4.1. wijkindeling:

- * De PGE wordt ingedeeld in 4 geografische wijken, die parallel lopen met de stadsdelen van de burgerlijke gemeente: noord, west, oost en zuid.

- * Daarmee wordt recht gedaan aan de grotestadsproblematiek en niet dorpsgewijs zoals de huidige wijkindeling.
- * Een geografische indeling kan uiteraard ook leiden tot identiteitswijken, maar dat is afhankelijk van het beleid in de betreffende wijk, waarbij het principe van perforatie (wonen in wijk a en lid zijn van wijk b) soepel gehanteerd dient te worden: de PGE is nu eenmaal een plurale kerkgemeenschap
- * De aanwezigheid in het centrum van Enschede is een taak van de gehele PGE en daarmee is het centrum niet een vijfde wijk.

4.2. kerkgebouwen:

De aanbevelingen van de stuurgroep gaan in de richting van 2 centrale kerkgebouwen en 4 kleinere wijkaccommodaties. Een verdere discussie over een keuze uit de bestaande kerkgebouwen is zeker niet aan te bevelen, want dit leidt alleen maar tot verlegenheid, verliezers, polarisatie en onvruchtbare discussies. De grote lijn van denken is:

- * 1 kerkgebouw in oecumenisch verband in het centrum van de stad, in het kader van het citypastoraat (nader onderzoek m.m.v. de Raad van Kerken naar de mogelijkheden van de Grote Kerk, de Jacobuskerk en/of De Wonne is noodzakelijk).
- * 1 nieuw functioneel (kerk)gebouw of transformatie van één van de bestaande kerkgebouwen als 'gemeentehuis' of 'gemeenschapshuis' voor de PGE, bedoeld als plaats voor vieringen, activiteiten, huisvesting GPO en vergaderingen. Ook hier is nader onderzoek noodzaak.
- * 4 wijkaccommodaties voor ontmoeting en kleinere vieringen, voor elke wijk één:
  - wijk Noord: de kapel in Lonneker
  - wijk Zuid: de Schalm of het theater Heimer
  - de wijken Oost en West: nader te bepalen.

4.3. bestuur:

- * 1 kerkeraad, 4 wijkraden, 1 wijkkerkenraad voor de Bethelkerk en 5 - 7 taakgroepen rond de kerntaken, waarbij duidelijke afspraken worden gemaakt inzake taakverdeling, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De kerkenraad wordt samengesteld vanuit de wijken, de taakgroepen en het GPO. Zie verder het organogram (bijlage).
- * De organisatiestructuur is zowel gebaseerd op centralisatie als decentralisatie van taken, waarbij het sturende principe is: taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen daar waar medewerkers hun taak verrichten. De wijken beslissen zelf over de invulling van hun taken rond pastoraat, gemeenschapsvorming, gemeentediaconaat en eventuele vieringen. Dit principe geldt ook voor de taakgroepen. Natuurlijk is communicatie geboden, maar voorkomen moet worden dat alles in de kerkenraad beslist moet worden. De taak van de kerkenraad ligt met name op het vlak van:
  - *finaliseren*: doen we wat we zeggen en zeggen we wat we doen?
  - *fadliteren*: de voorwaarden scheppen om werk te kunnen doen
  - *ondersteunen*: mensen en groepen bemoedigen en ruimte geven
 Dat leidt tot een totaal andere agenda voor een kerkenraad dan we meestal gewend zijn!

Hierbij is van belang dat elke wijkraad en taakgroep over een werkdocument beschikt, waarin verwoord is:

- > *de visie op de toekomst* van de te verrichten werkzaamheden: wat willen we, op welke manier geven wij vorm aan het visitekaartje van onze gemeente, wat willen we bereiken, welke idealen staan ons voor ogen?
- > *de instructie/taakomschrijving* van de wijkraad of taakgroep: wat is de opdracht, welke taken moeten er uitgevoerd worden?
- > *het werkplan* voor de komende tijd: wat gaan we concreet doen, welke projecten nemen we ter hand, voor wie en met wie doen we het?
- > *de organisatie* van het werk: wie zitten er in de wijkraad of taakgroep, welke werk- of projectgroepen zijn nodig, wat is de samenwerking met andere groepen, wie vaardigen wij af naar de kerkenraad?
- > *de communicatie* naar 'buiten': op welke manier presenteren wij ons en op welk tijdstip (planning, kalender)?
- > *de toerusting* van de medewerkers: wat doen we aan deskundigheidsbevordering en welke abonnementen en trainingen zijn van belang?

4.4. de vrijwillige medewerkers:

De kerk is en blijft primair een vrijwilligersorganisatie en dat betekent dat een zorgvuldig beleid noodzakelijk is inzake werving, begeleiding en toerusting van deze medewerkers. Vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend, maar er zal geïnvesteerd moeten worden in de kwaliteit van de vrijwilligers.

4.5. de betaalde medewerkers:

- * Het GPO is een werkteam waarin vanuit een gezamenlijke planning de beroepskrachten de taken verdelen en daarover verantwoording afleggen aan de kerkenraad. Het is gewenst om op termijn te komen tot een vervolg op de notitie 'werken in teamverband', waarbij ook aandacht wordt besteed aan de huisvesting van het GPO en het benoemen van een primus interparis.
- * Het GPO bestaat nu alleen uit predikanten, maar het is zeer wel denkbaar dat voor bepaalde taken/projecten kerkelijk werkers worden aangetrokken
- * Voorlopig wordt uitgegaan van 4.5 formatieplaatsen in het GPO (vastgesteld beleid).
- * In het algemeen is een predikant voor 75% belast met de basistaken pastoraat en eredienst (en daarmee Verbonden' aan een wijk) en voor 25% voor specifieke taken en ondersteuning van taakgroepen.

De invoering van de veranderingen

Omvang en aard van bovengenoemde voorstellen en veranderingen vragen om professionele begeleiding en investeringen in vernieuwingen. Deze begeleiding kan een taak worden voor het GPO, maar het is de vraag of dat reëel is gezien de deskundigheid die hiervoor vereist is. De begeleiding vraagt om leidinggevende kwaliteiten en enige ervaring in het werken aan veranderingen. Het is onmogelijk om precies aan te geven wat de kosten hiervan zijn. Uitgaande van een 0.5 functie voor een periode van 2 - 3 jaar zullen de kosten rond de € 90.000,= liggen. Gelet op het vermogen van de PGE mag dit geen beletsel zijn. Concrete taken zijn in ieder geval:

de verdere uitwerking van de wijkindeling
betrokkenheid bij de 3 projecten rond de kerkgebouwen
de invoering van de nieuwe organisatie en het coördineren van het opstellen van de werkdocumenten
ondersteuning van de ontwikkeling van het GPO naar een werkteam.

De verdere planning

juni - sept. 2007: 2^e gespreksronde met conclusies en aanbevelingen, zo wenselijk ook (wijk)gemeenteavonden en overleg met diverse (oecumenische) groepen.
1 oktober 2007: rapportage naar stuurgroep
okt. - nov. 2007: 3^e gespreksronde met definitieve voorstellen
januari 2008: besluitvorming
2008 - 2010: 1^e fase implementatie

bijlage:

schema nieuwe organisatiestructuur PGE

Enschede, mei 2007
Stuurgroep toekomstig beleid PGE
Fred Steenwinkel, red.

Documentatie:

1. Diverse rapporten en notities van de PGE uit de periode 1998 - 2006
2. De 1^e notitie van de stuurgroep met conclusies en vragen voor het beleidsproces 2007 - 2010
3. De 12 reacties van wijkkerkenraden, AK, colleges en GPO op de 1^e notitie
4. Peet Valstar, *Bronnen voor beleid*, werkboek voor beleidsontwikkeling. Utrecht, 2004.

schema nieuwe organisatiestructuur DCF

classis
Enschede

	XXX			
wr. Noord	(mod) X	X	4	taakgroep eredienst en liturgie
wr. Oost		X		
wkr. Bethelkerk	X X	X	4	taakgroep diaconaat (college van diakenen)
wr. West	X X			
wr. Zuid				
kerken raad (19)				
oecumenisch cityp. astoraat	X			taakgroep vorming en toerusting
studenten- pastoraat	X X X X	X XX	4	
pastoraat lingen instel				taakgroep publiciteit en presentie
Raad van Kerken				taakgroep jeugdwerk
	4	t		

GPO
(team
van
werkers)

g e m e e n t e b e r a a d

stuurgroep toekomstig beleid PGE

(presentatie conclusies en aanbevelingen met trefwoorden via beamer; elk nummer is een item)

1.

**stuurgroep toekomstig beleid
Prot. Gemeente Enschede**

conclusies en aanbevelingen

---

opdracht

**advies AK voor samenhangend
toekomstgericht beleid**

**kernwoorden: missie
en visie
organisatie
wijkindeling
personeel (
kerk)gebouwen
financiën**

---

verkenning startsituatie begin 2007

**onduidelijke visie ad-hoc
oplossingen veel
rapporten en notities
omvangrijke organisatie
vergrijzing en verlaten te
veel gebouwen**

veranderingen zijn onvermijdelijk

---

conclusies na 1^e gespreksronde

**draagvlak niet altijd helder
wijkbelangen <-> PGE geheel
relatie visie - organisatie
meerdere doelgroepen in het spel
relatie kerk - samenleving
centralisatie - decentralisatie
verlegenheid en vaagheid keuze kerkgebouwen**

---

missie en visie

geloven in Enschede

- geloven is goed voor Enschede
- geloven heeft de stad nodig

zichtbare aanwezigheid in centrum en wijken

---

6. partners en doelgroepen

- oecumene
- overheid en organisaties
- trouwe kerkgangers
- incidenteel betrokkenen
- passanten

---

7. kerntaken van de gemeente

1. liturgie en eredienst
  2. (wereld)diaconaat
  3. oecumene
  4. vorming en toerusting
  5. wijpastoraat
  6. pastoraat specifieke groepen
  7. communicatie en presentie
  8. financiën en beheer
- 'bidden en onder mensen het goede doen'

---

8. wijkindeling

- 5 stadsdelen
- 4 kerkelijke wijken: noord-oost-west-zuid
- centrum taak gehele PGE

---

9. keuze kerkgebouwen

- 1 oecumenisch kerkgebouw centrum
- 1 (kerk)gebouw voor de PGE
- 4 kleinere wijkaccommodaties

---

10. bestuur

(organogram)

---

11. betaalde medewerkers

- GPO is een werkteam
- 4.5. formatie
- predikantstaak:
  - 75% wijk (pastoraat en eredienst)
  - 25% specifieke taken

---

12. invoering

0.5 functie gedurende 2-3 jaar

---

13. epiloog

- > is er nog toekomst voor een vitaal beleid
- > is er nog toekomst voor de PGE?
- > oordeelt u zelf!